

(2^{1/2}Hours)

[Total Marks: 60]

- N.B.: (1) Attempt any **Four** Questions.
(2) All questions carry **equal marks**.
(3) Draw suitable diagrams wherever necessary.
(4) Use of map stencil is allowed.

- Q1. What are the noneconomic aspects of development? How are they related to measures of economic growth?
Q2. By using the concepts of trickle-down or spread-effects explain how the equalization of development and income on a regional and international scale takes place. Give your critical comment.
Q3. Discuss the concepts of accumulation and uneven development. Explain the same with suitable examples from India.
Q4. Elucidate the impact of globalisation on environment with special reference to climate change and associated geopolitics.
Q5. Explain the consequences of underdevelopment and regional disparity with special reference to Global South. Suggest alternative perspectives in development.
Q6. Write Short Notes (**Any two**)
A) Rostow's stages of economic growth
B) Poly-nucleated Pattern of Development
C) International capital and economic disparity

(मराठी रुपांतर)

(2^{1/2} तास)

[एकूण गुण: ६०]

सूचना : १) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा

- २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) आवश्यकतेनुसार योग्य आकृत्या काढा
४) नकाशा स्टॅन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

- प्र.१ विकासाचे अर्थशास्त्रीय नसलेले पैलू कोणते आहेत? आर्थिक वृद्धीच्या परिमाणांशी ते कसे संबंधित आहेत?
प्र.२ प्रादेशिक आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवर विकास आणि उत्पन्नाच्या समानीकरणाच्या प्रक्रियेचे झीरपणे आणि प्रसरण संकल्पनांचा वापर करून स्पष्टीकरण द्या. या संदर्भात टिप्पणी करा.
प्र.३ संचयन आणि अविकासाच्या संकल्पनांची चर्चा करा. भारतातील उदाहरणांच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
प्र.४ जागतिकीकरणाचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम हवामान बदल आणि त्याच्याशी निगडित भू-राजनीतीच्या संदर्भात तपशीलवार स्पष्ट करा.
प्र.५ जागतिकीकृत दक्षिणेच्या विशेष संदर्भात अविकास आणि प्रादेशिक विषमतेच्या परिणामांचे स्पष्टीकरण द्या. विकासाचे पर्यायी दृष्टीकोन सूचा.
प्र.६ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)
अ) रोस्टोव्हच्या आर्थिक वृद्धीच्या पायऱ्या
ब) विकासाचा बहुकेंद्रीय आकृतिबंध
क) आंतरराष्ट्रीय भांडवल आणि आर्थिक विषमता